

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	
Fakulta	Fakulta sociálních studií
Obor řízení	Vývojová psychologie
Uchazeč	Mgr. Steriani Elavsky, Ph.D.
Pracoviště uchazeče	Fakulta sociálních studií MU
Habilitační práce (název)	<i>Physical Activity and Menopausal Wellbeing</i>
Oponent	doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
Pracoviště oponenta	Katedra společenských věd v kinantropologii, Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého v Olomouci

Předkládaný habilitační spis (v anglickém jazyce) se zabývá tématem, jímž je pohybová aktivita a duševní pohoda žen v období menopauzy. Volba tématu habilitačního spisu (habilitační práce) je aktuální a odráží vědecké a výzkumné zaměření autorky v této oblasti a pojímá interdisciplinaritu v bádání spjatou s vědními obory psychologie (téma vývojové psychologie, psychologie zdraví), kinantropologie (téma pohybové aktivity), biomedicíny. Zacílení na pohybovou aktivitu (chování) se změnami v prožívání vyvolané fyziologickými změnami (menopauzou, klimakteriem), tedy jako významnou životní změnu do dalšího vývojového období, naplňuje společenskou potřebu věnovat se kvalitě života v každém vývojovém období jedince. Téma a zaměření práce je hraniční mezi psychologií a kinantropologií. Habilitační spis je založen na souboru publikovaných statí k uvedenému tématu.

Po formální stránce není habilitační práce členěna do číselně označených kapitol, jak je běžné u podobných typů prací, neoznačení jednotlivých pasáží způsobuje menší přehlednost v textu a působí, jako by šlo o seřazení informací za sebou, jež si však nesou určitou logiku. Spis má celkem 156 stran. Nejednotnost v textu je zřetelná též formou uvedení použitých zdrojů v rámci jednotlivých studií I-VII: I. studie - 49 číslovaných zdrojů (s. 39-41); II. studie - 51 číslovaných zdrojů (s. 55-57); III. studie - 33 nečíslovaných zdrojů (s. 69-70) ruší již zavedený koncept vedeného habilitačního spisu; IV. studie - 48 číslovaných zdrojů (s. 88-90); V. studie - 58 číslovaných zdrojů (s. 107-110); VI. - studie 25 číslovaných zdrojů; (s. 117-118); VII. Studie - 50 nečíslovaných zdrojů (s. 134-136). Zdroje uvedené v závěru práce jsou v neabecedním pořadí, vztažené k citacím k částem textu spis (mimo uváděné studie). Je prakticky velmi obtížné zjistit, jaký je počet použitých zdrojů v rámci celé práce, neboť některé z nich jsou jak v dílčích studiích, tak následně uvedeny

v závěru habilitačního spisu. Toto specifické řazení literárních zdrojů za jednotlivými studii a následně za vši prací může být pro čtenáře matoucí. Čtenář se musí držet přísně textu, aby nedošlo k záměně užitého referenčního zdroje. Autorka v textu užívá nejednotné publikační a citační normy jak v uváděných studiích, tak v rámci textu. Předpokládala bych užití citační normy APA.

Zkratka MT v názvu kapitoly by měla být nahrazena uvedením celého pojmu.

Hodnocení odborného obsahu práce

Hodnocení odborné části habilitační práce je poměrně náročné, protože se nejedná o „klasický“ typ habilitační práce, v níž se zpravidla uvádí teoretická část a pak kromě dalších částí je prezentována výzkumná část, analýza výsledků, komparace, vyhodnocení apod. U Mgr. Steriany Elavsky, Ph.D. se jedná o typ práce, která je zpracována na základě systematických studií, jejichž hlavním cílem je uvést detailní rozbor stávajících převážně zahraničních poznatků z interdisciplinárního pohledu na význam pohybové aktivity a duševní pohody žen v období menopauzy. Práce je rámována úvodem a končí kapitolami závěrečné diskuse, závěry z dílčích šetření a navrhovanými doporučeními k tématu a k hlavnímu cíli, jak pohybová aktivita ovlivňuje duševní pohodu žen v období menopauzy. Na 116 stranách (s. 20-136) jsou podány její původní publikované práce.

Autorka v úvodu definuje základní pojmy menopauzu, duševní pohodu, a to v souvislostech z pohledu biomedicínského, psychologického a sociodemografického v procesu stárnutí, uvádějí faktory v kontextu fyzického a psychického zdraví a ve vztahu k pohybové aktivitě. Pohled je brán průřezově, ze studií, „celosvětově“. Autorka se věnuje faktorům spjatým s osobní historií žen, z pohledu sociodemografického, z pohledu prožívaného stresu, z pohledu životní spokojenosti, z pohledu biomedicíny. Z uvedených dat vyplývají rizika menopauzy doprovázená psychosociálním stresem a nedostatkem pohybové aktivity žen v období menopauzy.

Podává ucelený přehled období menopauzy, které chápe jako období vývojové (z hlediska vývojové psychologie). Jde o široké věkové rozpětí, které není určeno klasickým členěním vývojového období dle věku, ale fyziologickým dějem, který s odchylkami může nastat v širokém intervalu mezi (35) 40. – 60. rokem věku ženy. Jakou roli hrají faktory vázané na vývojové úkoly u žen v různém věku (např. ve věku 35, 40, 50 či 60 let)? Jaký je vliv pohybové aktivity a jaké možnosti či podoby se promítají do života těchto žen, jež se ocitly v období menopauzy a jak se vše promítá do jejich duševní pohody a životní spokojenosti? Toto bych očekávala, že bude více rozpracováno i ve smyslu vývojové psychologie.

Autorka navazuje na svá původní bádání v oblasti účinků pohybové aktivity na kvalitu života žen během procesu stárnutí. Postrádám odkazy na data z výzkumného českého prostředí věnujícího se pohybové aktivitě a inaktivitě obyvatel České republiky, a to nejen ve vztahu k pohybové aktivitě obecně, adherenci k pohybové aktivitě žen středního a pozdního věku, ale i k životní spokojenosti či pohybové aktivitě spjaté s menopauzou či postmenopauzou (např. Štěrbová, D. a kol., 2008, Pelclová, J., Gába, A., Kapuš, O., 2011, Gába, A. a kol., 2012, Pelclová, J. a kol., 2012; Cuberek, R. a kol., 2014, Kroemeke a kol, 2014), jež jsou dostupná ve vědecké databázi. Vliv pohybové a pravidelné pohybové aktivity je nepopíratelný ve svém dopadu na životní styl a pohodu žen střední a pozdní dospělosti prokázaných mnoha výzkumy.

Autorka naplňuje hlavní cíl (hlavní téma), a to jak pohybová aktivita ovlivňuje duševní pohodu žen v období menopauzy, závěry ze svých studií a z dalších publikací (především zahraničních). Metody zkoumání jsou založeny v jednotlivých studiích na různých metodologických přístupech, užití standardizovaných psychologických testů, fyziologických měření.. Lze kladně hodnotit autorčinu schopnost a dovednost vytvořit logickou a smysluplnou linii vědeckého pohledu v daném tématu. Konkrétně předkládá na stranách 20 – 136 analýzu 7 původních publikací zkoumajících roli, kterou hraje fyzická aktivita při posilování duševní pohody při menopauze, a o něž se opírá koncept a cíle práce Jde o původní již publikované práce autorky habilitačního spisu (z období 2007- 2016) založené na detailním metodologickém vědeckém přístupu, jenž každou studii charakterizuje, doplněné o příslušné statistické zpracování, diskusi a závěr s doprovodnými tabulkami a seznamem použitých zdrojů. Vlastními studii je dokladována výzkumná činnost autorky a její výsledky v prezentovaných studiích publikovaných v renomovaných zahraničních odborných periodikách mají po všech stránkách vysokou kvalitu. Tím autorka dokazuje schopnost účinně pracovat s vědeckými daty s rozšiřujícím interdisciplinárním pohledem na zkoumanou problematiku.

Autorka spisu dochází mj. k závěru, že fyzicky aktivní životní styl je zásadní pro úspěšné a zdravé stárnutí., včetně žen v období menopauzy. Jak se podílejí faktory sociodemografické na daných výsledcích a zjištěních? Platí to bez výjimek i pro ženy v České republice? Ve shrnující diskusi k jednotlivým problémovým okruhům autorka prokazuje dobrou znalost řešené problematiky, fundovaně hodnotí vlastní studie, diskutuje jejich výsledky a zmiňuje limity práce.

Zkoumaná problematika je aktuální a perspektivní a pokud by se navrhovaná opatření realizovala, mohla by přinést řadu významných ekonomických, sociálních a zdravotních benefitů.

Připomínky k práci (viz text výše).

Závěr:

Předložený spis je na pomezí oblasti vývojové psychologie a kinantropologie. Jeho vědecký přínos pro obor vývojová psychologie považuji za přínosný. Shromazďuje a analyzuje množství převážně zahraničních studií. Autorka se velkou měrou podílela na zpracování celé řady zmiňovaných studií, habilitační prací prokázala značné schopnosti pro vědeckou práci. Ucelený přehled poznatků, jejich analýza a kritické posouzení může posloužit jako východisko pro další výzkumy v oblasti vývojové psychologie a pro definování dalších doporučení či námětů vědeckého zkoumání i s přesahem do oboru kinantropologie.

Předložená habilitační práce (i přes uvedené připomínky) splňuje požadavky, které jsou stanoveny na tento typ práce. Navrhuji a doporučuji přijmout předloženou habilitační práci Mgr. Steriany Elavsky, Ph.D. k obhajobě a po jejím úspěšném obhájení a splnění všech dalších podmínek udělit uchazečce vědecko-pedagogický titul docent pro obor vývojové psychologie.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta) ...

Viz text výše

Závěr

Habilitační práce Steriani Elavsky "*Physical Activity and Menopausal Wellbeing*" **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Vývojová psychologie.

V Olomouci dne 13.3.2017